AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

AVİM Yorum • No: 2016 / 12 • Şubat 2016

PAPA FRANSUVA VE PATRİK KİRİL'İN ORTAK BİLDİRİSİ İLE İLGİLİ BİR DEĞERLENDİRME

Mehmet Oğuzhan TULUN

Analist

12 Şubat 2016da Roma Katolik Kilisesi lideri Papa Fransuva ile Moskova ve Tüm Rusya Patriği Kiril Kübanın başkenti Havanada tarihi bir görüşme gerçekleştirmiştir. Görüşmenin tarihi olmasının sebebi, Roma Katolik Kilisesi ile Moskova Patrikhanesi liderlerinin, iki kilisenin 1054 yılında -yani yaklaşık bin yıl önce- birebirinden ayrılmasından bu yana ilk defa bir görüşme gerçekleştirmiş olmasıdır.* 1054 yılında doğu ve batı kiliselerinin birbirilerinden ayrılması (bu vaka İngilizcede East-West Schism veya Great Schism of 1054 olarak adlandırılır), dini doktrin ve Roma Katolik Kilisesinin Hristiyan dünyasındaki üstünlüğü ile ilgili ihtilafları belirgin hale getirmiştir.

Papa Fransuva dünyanın en büyük Hristiyan grubu olan 1,2 milyar Katolik Hristiyanın ruhani lideridir. Patrik Kiril ise dünyanın büyük Hristiyan gruplarından olan yaklaşık 164 milyon Rus Ortodoks Hristiyanın ruhani lideri konumundadır. Böylece bu görüşme, sadece bin yıllık doktrin anlaşmazlığı yüzünden birbirinden ayrı duran iki dini lideri bir araya getirmesinden dolayı değil, aynı zamanda iki tarafın temsil ettiği insan sayısı bakımından da büyük öneme sahiptir.

İki liderin ortak bildirisi[1] ve bununla ilgili haberler irdelendiğinde, iki lideri buluşmaya iten esas etkenin, Orta Doğu ve Kuzey Afrikada yaşayan çeşitli Hristiyan gruplara karşı sergilenen saldırganlığın yarattığı endişe olduğu anlaşılmaktadır. Ortak bildirideki beyanatlardan bir tanesi bu endişeyi açık bir şekilde ortaya koymaktadır:

> *Dikkatimizi evvela dünyada Hristiyanların zulme uğradığı bölgelere çevirmeliyiz. Orta Doğu ve Kuzey Afrikadaki pek çok ülkede Hristiyan kardeşlerimizden oluşan aileler, köyler ve şehirler tamamıyla yok edilmektedir.*

Hem Papa Fransuva hem de Patrik Kiril, bahsi geçen bölgelerdeki durumun o kadar vahim olduğunu düşünmektedirler ki, oralarda Hristiyanlara yapılanları soykırım olarak nitelendirdikleri bildirilmiştir.[2] Bu sebeple iki lider, bu bölgelerde yaşayan Hristiyanlara daha fazla zarar gelmemesi için uluslararası topluma müdahalede bulunması çağrısı yapmıştır. Bu büyük endişe böylece iki liderin bir araya gelmesine zemin hazırlamıştır. Hatta Papa Fransuva bu yakınlaşma sürecini kanın getirdiği ekümenlik (ekümenlik: Hristiyan birlikteliği) olarak adlandırmıştır.[3] İki liderin bin yıllık ihtilafı bir kenara koyarak bir araya gelmiş olması, ortak bir endişe karşısında Hristiyan dayanışmasının

oluşturulduğunun somut bir göstergesidir. Bu dayanışma, ortak bildiride açık bir şekilde ifade edilmektedir:

> *Yüz yüze, kalp kalbe, iki Hristiyan kardeş gibi bir araya gelerek Kiliselerin ortak ilişkileri, müminlerimizin can alıcı sorunları ve insan uygarlığının ilerleyişinin geleceği hakkında konuşabilmek bize mutluluk vermiştir.*

Ortak bildirinin çeşitli yerlerine bu dayanışma mesajını pekiştiren beyanatlar serpiştirilmiştir. Bu beyanatlarda; (1054 yılındaki ayrışmadan önceki) bin yıllık tarihi ortak dini geleneklerden, mevcut dini doktrin benzerliklerinden, beraber çalışmaya ve birbirlerini rakip olarak görmemeye duyulan ihtiyaçtan ve *insani zaafların ve günahların sebep olduğu [Hristiyan] birliğinin yitirilişinden ötürü hissedilen kederden* (1054 ayrışmasını Hristiyanların geçmişte yaptıkları hatalara bağlıyorlar) bahsedilmektedir.

Papa Fransuvanın Ermenilerin 1915 olaylarıyla ilgili olarak ortaya koyduğu tek taraflı ve propagandayla dolu anlatısını desteklemek konusundaki ısrarı bu bağlamda anlaşılmalıdır. Hristiyanlar arasında dayanışmayı geliştirmek ve Roma Katolik Kilisesinin konumunu pekiştirmek isteyen Papa Fransuva için Ermenilerin tarih anlatısının olgusal anlamda doğru olup olmadığından daha önemli olan, bu anlatının Hristiyanlarda mağdur edilmiş grup algısı yaratarak onları bir araya getiren (ve böylece dayanışma yaratan) etkin bir araç görevi görmesidir. Yakın geçmişte Roma Katolik Kilisesi, Türkiyeden gelen tepkiden sonra, Ermeni anlatasına yaptığı vurguyu azaltmıştır.[4] Ancak Papa Fransuvanın Eylül ayında Ermenistanı ziyaret edeceği haberlerinden anlaşıldığı kadarıyla (ziyareti Nisan ayında yapmayacak oluşu Papa Fransuvanın Türkiye ile olumlu ilişkileri muhafaza etme isteğine işaret etmektedir), Papa Fransuva yine de Ermeni cemaatiyle olan ilişkilerini pekiştirmek ve böylece dayanışmayı geliştirmek konusunda kararlıdır. Bu tür bir yaklaşımı başka Hristiyan gruplar da sergilemektedir. Örnek olarak Dünya Kiliseler Konseyi de (dünya çapında çeşitli Hristiyan kiliselerden ve kilise birliklerinden oluşan -ve türünün en geniş çaplısı ve kapsayıcısı olan- bir uluslararası örgüt) Hristiyan dayanışmasını geliştirmek adına Ermeni anlatısını sorgusuz sualsiz kabul etmektedir.[5] Öte yandan, son beyanatından anlaşılacağı üzere, Patrik Kiril bu meseleye daha temkinli yaklaşmaktadır.[6]

Bu konunun ötesine geçilecek olunursa, ortak bildiride bir takım olumlu ve yapıcı mesajlara yer verilmiştir. Bu mesajlardan bir tanesi dinler arası diyalogun önemi ve dinin kötüye kullanılarak şiddet eylemlerin gerçekleştirilmesinin kınanması üzerinedir:

> *İçinde bulunduğumuz tedirgin edici bu zamanda dinler arası diyalog elzem niteliktedir. Dini gerçeklerin anlaşılmasından doğan farklılıklar, farklı dinlerden olan insanların barış ve uyum içeresinde yaşamasına engel olmamalıdır. Mevcut bağlamda, dini liderlerin müminlerini başka dini geleneklere ait inançlara karşı saygılı olmaları için eğitmek konusunda önemli bir sorumlulukları vardır. Dini sloganlar eşliğinde suç teşkil eden fiilleri meşru kılmaya çalışmak hiçbir şekilde kabul edilemez...*

Övgüye layık bir diğer mesaj ise Ukrayna, Irak ve Suriyede devam eden çatışmaların durdurulması ve ilgili tüm tarafların müzakere masasına oturması yönündeki çağrıdır. Bu ortak bildiri üzerinden Papa Fransuva ve Patrik Kiril, bu ülkelerdeki çatışmalara dâhil olan

tüm tarafları sorumlu ve yapıcı bir şekilde davranmaya davet etmektedir. Aynı zamanda belirtilmesi gerekiyor ki iki lider, örnek olarak Orta Doğuda şiddete maruz kalan Hristiyan olmayan dini grupların acılarını paylaştıklarını belirtmiştir.

Ancak öte yandan, ortak bildiri bazı tartışmaya açık beyanatlar da içermektedir. Bunlardan en önemlisi *Avrupanın Hristiyan kökenleri* ile ilgili olandır. Ortak bildiride Papa Fransuva ve Patrik Kiril Hristiyan grupların ibadet etme haklarının sınırlanmasından şikâyet etmiştir. İki lider bu gelişmenin, (Avrupadaki) toplumların laikleşmesiyle ve bu toplumlardaki *çok saldırgan bir laiklik taraftarı ideolojiye sahip* ve [*Hristiyanlarığı] kamusal yaşamın uçlarına sürmek isteyen* siyasi aktörlerle bağlantılı olduğuna inanmaktadır. İki lider aynı zamanda şunu belirtmiştir:

> ☀ *başka dinlerin uygarlığımıza olan katkılarına açık olmakla beraber, Avrupanın Hristiyan kökenlerine sadık kalması gerektiği inancındayız. Avrupanın iki bin yıllık Hristiyan gelenekle şekillenmiş ruhunu muhafaza edebilmesi için, Doğu ve Batı Avrupanın Hristiyanlarına İsaya ve onun Öğretisine olan ortak inançları üzerinden birleşmeleri çağrısında bulunuyoruz.*

Bu beyanatlarla ilgili olarak üç noktaya değinilmesi gerekiyor. Birinci nokta Avrupada Hristiyanlığın marjinalleşmesi ile ilgilidir. Avrupa toplumları gerçekten de giderek daha fazla laikleşmektedir ve bu da dinin pek çok Avrupalının hayatında daha küçük çaplı bir rol oynamasına sebep olmaktadır. Ayrıca, Avrupada bu toplumsal değişimi aktif olarak destekleyen siyasi aktörlerin bulunduğu da doğrudur. Ancak bu değişim birkaç on yıldan beridir devam eden bir süreçtir ve bunun devam etmesi laik-kafalı siyasi aktörlerin müdahalesine bağlı değildir. Hristiyan kiliseler Avrupa toplumlarındaki ayrıcalıklı konumlarını ve aşırı geniş çaplı etkilerini yitirmektedir. Ancak bu süreç marjinalleşmekten ziyade, kiliselerin Avrupanın topluma mal olmuş diğer kurumlarıyla beraber daha mütevazı bir role bürünmesine sebep olmaktadır. Bu sebeple iki liderin ortak bildirisi, (Hristiyan kiliselerin bakış açısından) süreci olduğundan daha olumsuz bir şekilde yansıtmaktadır.

Değinilmesi gereken ikinci nokta Avrupanın Hristiyan kökenleri ile ilgilidir. Bu beyanat, Hristiyanlığı geri kalan her şeyin üstüne çıkartmakta, Hristiyan olmayan şeyleri ikincil bir konuma itelemektedir. Ancak içinde bulunduğumuz zaman diliminde, Hristiyanlığın, Avrupa kültürünün çeşitli yönlerinin arasından seçilerek, Avrupalılığı tanımlayan en önemli özellik olarak gösterilmesi doğru mudur? Bu zihniyet, sıkça eleştirilen ve Avrupa Birliğini bir nevi Hristiyan kulübü olarak gören zihniyeti beslemektedir ve bu zihniyet örnek olarak sırf çoğunluğu Müslüman diye AB adayı Türkiyeyi dışlamak istemektedir. Dahası, hatırlatılması gerekiyor ki Müslümanlık da asırlar boyunca Avrupa tarihinin bir parçasıydı, ta ki Osmanlı İmparatorluğunun çöküş döneminde Müslümanlar kanlı bir şekilde ve acımasızca Balkanlardan sürülene kadar. Ancak Müslüman Türklere karşı tarihi kinleri muhafaza etmeye pek bir meraklı olan Avrupalılar, Avrupadan sürüldükleri sırada Balkan Müslümanlarının maruz kaldığı mezalimleri işlerine gelecek şekilde görmezden gelmektedir.

Üçüncü ve son nokta ise şudur: Avrupanın Hristiyan kökeni veya ruhu tam olarak ne anlama geliyor? Avrupada pek çok insan, kökenleri veya vicdani kanaatleri sebebiyle Hristiyan bir kimliğe sahip değildir. Örnek olarak Müslüman, Musevi veya herhangi bir dini

inanca sahip olmayan bir kişi bu beyanatlar karşısında kendisini nasıl hissetmelidir? Bu insanlar Avrupanın kültürüne ve yaşam tarzına yabancı mı sayılmalıdır? Onların gelenekleri Avrupada ikincil değere sahip olarak mı değerlendirilmelidir? Ortak bildiri ile ortaya koyulan bu yaklaşım, örnek olarak Avrupada kendilerine bir hayat edinmiş ve karşılaştıkları bir yığın ayrımcılığa rağmen yeni toplumlarına uyum sağlamaya çalışan birkaç milyon Türk açısından hayra alamet değildir.

* 1978 yılında, Leningrad ve Novgorod Metrapoliti Nikodimin (Moskova Patrikahanesi) Papa I. John Paulun tahta çıkış törenine katılmış ve Papa ile özel bir görüşme yapmış olmasının iki kilise arasında lider düzeyinde bir görüşme teşkil etmiş olduğu söylenebilir: Paul Coyer, The Patriarch, The Pope And An Old Play From Russia's Geopolitical Playbook, *Forbes*, March 6, 2016, https://www.forbes.com/sites/paulcoyer/2016/03/06/the-patriarch-the-pope-and-an-old-play-from-russias-geopolitical-playbook/

[1] Joint Declaration of Pope Francis and Patriarch Kirill, *News.va*, 12.02.2016, http://www.news.va/en/news/joint-declaration-of-pope-francis-and-patriarch-ki

[2] Caroline Wyatt, Pope and Russian patriarch edge towards warmer relations, *BBC News*, 11.02.2016, http://www.bbc.com/news/world-latin-america-35524845

[3] Wyatt, Pope and Russian patriarch edge towards warmer relations.

[4] Mehmet Oğuzhan Tulun, Vatikanın Tarih Söyleminde Olumlu Değişim, *AVİM*, http://www.avim.org.tr/analiz/tr/VATIKAN%E2%80%99IN-TARIH-SOYLEMINDE-OLUMLU-DEGISIM---Mehmet-Oguzhan-TULUN/4342

[5] Mehmet Oğuzhan Tulun, Dünya Kiliseler Konseyi Nedir?, AVİM Rapor No: 5, Mart 2014, http://www.avim.org.tr/uploads/raporlar/Rapor-5.pdf

[6] Mehmet Oğuzhan Tulun, Papa Frunsuva, Patrik Kirillin Sözlerine Kulak Asmalıdır, *AVİM*, http://www.avim.org.tr/yorumnotlarduyurular/tr/PAPA-FRUNSUVA--PATRIK-KIRILL%E2%80%99IN-SOZLERINE-KULAK-ASMALIDIR---Mehmet-Oguzhan-TULUN/4321

Yazar Hakkında :

Mehmet Oğuzhan Tulun AVİM'de Analist olarak görev yapmaktadır. Çalışmaları Doğu Avrupa, Kafkasya, Asya,Türk-Ermeni ve Türkiye-Ermenistan ilişkileri, uluslararası suç ve tarih çalışmalarıyla ve din ile siyaset arasındaki etkileşime odaklanmaktadır.

Atıfta bulunmak için: TULUN, Mehmet Oğuzhan. 2026. "PAPA FRANSUVA VE PATRİK KİRİL'İN ORTAK BİLDİRİSİ İLE İLGİLİ BİR DEĞERLENDİRME." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2016 / 12. Şubat 22. Erişim Kasım 11, 2026. https://mail.avim.org.tr/tr/Yorum/PAPA-FRANSUVA-VE-PATRIK-KIRIL-IN-ORTAK-BILDIRISI-ILE-ILGILI-BIR-DEGERLENDIRME

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır